במדבר

א. עה"פ [1] "איש על דגלו באתת לבית אבתם יחנו בני ישראל מנגד סביב לאהל מועד יחנו", מעתיק רש"י תיבת "מנגד" ומפרש: "מרחוק מיל, כמו שנאמר ביהושע [2] אך רחוק יהי' ביניכם וביניו כאלפים אמה, שיוכלו לבא בשבת. משה [3] ואהרן ובניו והלוים חונים בסמוך לו".

וצריך להבין:

א) מזה שרש"י מוסיף בהתחלת פירושו תיבת "מרחוק" (ואינו כותב "מנגד — מיל כמש"נ וכו'") משמע שכוונתו לא רק לפרש שיעור הריחוק, אלא לומר ש"מנגד" פירושו "מרחוק" — ואי"מ: עה"פ [4] "והיו חייך תלויים לך מנגד" — לא פרש"י כלום. ועכצ"ל שהוא מפני שהפי' מובן מעצמו *[5] או שסומך עצמו ע"ז שכבר פי' כאן — וא"כ גם בפרשתנו א"צ פי' או שיסמוך ע"ז שכבר פי' עה"פ [6] "ותלך ותשב לה מנגד — מנגד מרחוק", ולמה פרשו כאן עוה"פ [7]? (ועד"ז קשה בפרש"י עה"פ [8] "כי מנגד תראה את הארץ וגו'" שגם שם פי' "מנגד — מרחוק").

ב) מה חסר בפי' פשטות הכתובים — שלכן מבאר רש"י שיעור הריחוק (מיל) שבין האוה"מ למחנה ישראל (ובמילא מוכרח גם להביא הטעם לזה)? ובפרט שב"ותלך ותשב לה מנגד וגו'" אינו מפרש השעור (אף שבמדרש [9] מבואר שגם שם הי' — מיל [10]) — הרי, שלא בכ"מ שכתוב בתורה "מנגד" נוגע לפשש"מ לידע שיעורו [11].

ג) מה נוגע [12] להבנת פי' הכתוב כאן ש"משה ואהרן ובניו והלויים חונים בסמוך לו" [13]?

---

1) פרשתנו ב, ב. וראה גם פרש"י תשא לג, ז. וראה לקמן הערה 11.

2) ג, ד. וראה פרש"י שם.

3) בכמה דפוסים: "ומשה כו'" (בוא"ו). ובס' הזכרון (להר"א בקראט הלוי) מדייק שכצ"ל. וכ"ה בתנחומא.

4) אבל אי"ז מוכרח, כי י"ל שזהו התחלת הפירוש (כמה הי' הריחוק) ובא ביחד עם תיבת מיל וכן מתאים יותר מצד הסגנון.

5) תבוא כח, סו.

*5) ואז יקשה למה פירשו בוירא (כא, טז) — הובא לקמן בפנים.

6) וירא שם.

7) אבל ראה לקמן הערה 32.

8) האזינו לב, גב.

9) במדב"ר פ"ב, ט. ב"ר פנ"ג, יב.

10) ואף שבמדרש יליף לה מגז"ש (ומכיון שלא נזכרה בפרש"י מובן שע"ד הפשט אין לדון גז"ש זו), מ"מ אם להבנת הכתוב נוגע לידע השטח, הי' צריך רש"י להכריח השטח ע"ד הפשט, או לומר ורבותינו אמרו וכיו"ב, מאחר שזה נוגע לפשש"מ.

11) משא"כ בפי' תשא שם פי' "הרחק — אלפים אמה כענין שנאמר כו'" כי שם הרי מסיים בהכתוב "והי' כל מבקש ה' (באיזה יום שיהי') יצא אל מחוץ למחנה" ומבאר שכן הוא, כי מותר הי' ללכת שם רשבת.

12) ובפרט לפי הגירסא (ראה לעיל הערה 3) "ומשה כו'" (בוא"ו) — הרי מדגיש רש"י שזה בא בהמשך למ"ש לפנ"ז.

13) ברע"ב עה"פ תירץ "דבא לתת טעם למה הקפיד גם כאן שיוכלו לבוא בשבת אל אוה"מ — דהיינו טעם שמשה ואהרן

[לכאורה הי' מקום לומר שרש"י בא לתרץ מעין סתירה שבהכתובים: לפנ"ז כתוב [14] "והלויים יחנו סביב למשכן העדות", שבפשטות כוונת הכתוב לומר שהיו קרובים ("סביב") להמשכן, וכאן כתוב "מנגד סביב לאוהל מועד יחנו", שפירושו ד"סביב" זה יהי' מרחוק — וע"ז מתרץ רש"י, שמרחוק מיל היו שאר בנ"י, משא"כ "משה ואהרן ובניו והלוים חונים בסמוך לו".

אבל אא"פ לומר כן, בי':

(א) בהכתוב שלפנ"ז מפורש "והלוים יחנו סביב למשכן גו'" [15], ובכתוב זה מפורש "יחנו בנ"י גו'" — ובניו והלויים חונין סמוך לו והיו ישראל צריכין לבא שם ללמוד תורה ולכן הקפידו (ועד"ז פי' במשכיל לדוד).

אבל קשה לפרש שזוהי כוונת רש"י, כי לפי"ז הרי אין נוגע מה ש(אהרן ובניו — ובפרט) הלויים היו חונין בסמוך.

ולכן מוכרח לומר שרש"י מביאו כאן בשביל טעם אחר (כדלקמן), ובדרך ממילא מתורצת גם קושיא הנ"ל.

14) א, נג.

15) ועפ"ז מובן שגם אין לומר שכוונת רש"י לתרץ הקושיא: מכיון שבנ"י היו רחוקים מן המשכן מיל, נמצא שהמשכן הי' מבלי כל שמירה כלל *, וגם אין זה דרך כבוד (ולהעיר מרמב"ם הל' ביהב"ח רפ"ח: "אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרין לפלטרין שאין עליו שומרין"), וע"ז מתרץ רש"י ש"משה ואהרן ובניו והלויים חונים בסמוך לו"

— כי מכיון שמפורש לפנ"ז שהלויים חנו סביב למשכן, הרי אין מקום לקושיא זו.

*) להעיר מפרש"י לקמן (ג, ו) ושמרו כו' שלא יקרב זר. וראה פרש"י בראשית (ג, כד) לאיים עליו מלכנוס.

וא"צ בזה לתירוץ.

(ב) לפי"ז הסתירה היא בתיבת "סביב", שלפנ"ז פירושה "סביב" ממש, וכאן פירושה "מנגד (מרחוק) סביב" — וא"כ הי' רש"י צריך להעתיק מן הכתוב גם תיבת "סביב"?

(ג) הסתירה בפי' "סביב" אין רש"י מתרצה.

(ד) ע"פ הנ"ל אין ענין זה בא בהמשך למ"ש רש"י לפנ"ז — וכמדובר כ"פ [16] במקום שרש"י מסביר ב' עניינים נפרדים בפירושה של תיבה א' (או תיבות אחדות) מהכתוב, מעתיק הוא תיבה זו עוה"פ, לפני כל ענין בפ"ע; ובנדו"ד אין רש"י מעתיק "מנגד (סביב)" עוה"פ?]

ד) הטעם לריחוק מיל "שיוכלו לבא בשבת" — ה"ה טעם למה לא הי' רחוק יותר ממיל. שמזה מובן שבעצם הי' מחנה ישראל צריך להיות רחוק יותר [17] (אלא בכדי שיוכלו לבא בשבת היו רחוק רק מיל) — וצלה"ב: מ"ט תיסק אדעתין מעיקרא שמחנה

16) ראה לקו"ש חי"א שיחה ב' לפ' וארא ס"ג ובכ"מ.

17) ואין לומר, שמכיון שכתוב שהי' מרחוק בלי נתינת שיעור, הרי אפשר להיות גם רחוק ביותר, ולכן מסביר רש"י למה הגבילו אותו לאלפים אמה דוקא — כי בפשטות מובן, שמכיון שלא ניתן שיעור לזה בתורה, היו צריכים לקרב את המחנה להמשכן (עליו נאמר "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם") עד כמה שאפשר (ובלבד שיהי' שם "רחוק" עליון), ולא לרחקה (ולהעיר מפרש"י קרח יז, כח).

ישראל צ"ל רחוק יותר[18]?

ה) למה פרט רש"י "משה ואהרן ובניו", והול"ל בקיצור "והלויים" — שמשמעותו כל בני שבט לוי? ובפרט שפשט המקרא משמע שמ"ש לפנ"ז "והלויים יחנו סביב למשכן העדות" קאי גם על משה ואהרן ובניו, שהרי גם הם בכלל מש"נ "סביב למשכן העדות וגו' ושמרו הלוים את משמרת משכן העדות" (וכמפורש אח"כ[19] "והחונים לפני המשכן וגו' משה ואהרן ובניו שומרים משמרת המקדש וגו'"), אלא שלא נפרט עדיין מקומם במיוחד, ואח"כ פרט הכתוב שמשה ואהרן ובניו יהי' מקומם (שבכלל הוא "סביב למשכן העדות") "לפני המשכן קדמה לפני אוה"מ מזרחה"; וא"כ גם רש"י הול"ל "והלויים" (ותהי' כוונתו למ"ש לפנ"ז "והלוים יחנו וגו'") והיו נכללים בזה גם "משה ואהרן ובניו" — ולמה מפרטם?

ב. הביאור בכ"ז:

מובן מכו"כ פסוקים בתורה[20] שפי' תיבת "נגד" הוא: "נוכח" ("בפני", "לפני" וכיו"ב). מזה מובן גם כש־כתוב "כנגד", "מנגד" וכיו"ב, הפי' הוא עד"ז, שה"ז *[20] אותה התיבה בתוספת אחת מאותיות השימוש כ, מ כו'. ואף שלפעמים מצינו משמעות אחרת להתיבה, כדלקמן — אין הכ־וונה שפי' התיבה משתנה, כ"א רק שנתוספה עוד משמעות בזה (נוסף על הפי' "נוכח"[21]), מתאים להתוכן ה־מדובר בקרא זה — הייגו שה"נוכח" שבפסוק זה הוא באופן מיוחד. בסג־נון אחר: "נוכח" — הוא מושג כללי, אפ"ל: רחוק, סביב או מצד א' ועוד, ובכ"מ — משמעות הכתוב קובעת שבנדו"ז הוא רק באופן אחד מהנ"ל.

וכמו בכתוב[22] "עזר כנגדו", ופרש"י: "זכה עזר לא זכה כנגדו להלחם", הייי־נו שגם כאן פי' "נגד" הוא "נוכח"[23], אלא שבנדו"ד מובן מהכתוב[24] (ובפרט ע"י הוספת אות כ"ף) ש"נוכח" זה הוא באופן של "להלחם". כן מ"ש[25] "נגד ההר" ופרש"י: "למזרחו, וכל מקום שאתה מוצא נגד פנים למזרח", כוונתו שבאם המדובר הוא בצד מסוים, אז ה"נגד" (ה"נוכח") הלזה הוא מזרח[26] דוקא[27].

עפ"ז מובן בנוגע ל"מנגד" — שפי־רושו "מלפני"[28]. אמנם לפעמים מש־מעות הכתוב ש"מלפני" הלזה הוא בריחוק, ואז יהי' פירושו (נוסף על

---

18) ובפרט שבפשטות (ראה הערה ה־קודמת) היו רוצים להיות קרוב להמשכן.

19) ג, לח.

20) ראה (כמצויין בקונקורדנציא): ויצא לא, לב. שם, לז. ויגש מז, טו. בא י, י. תשא לד, י. בלק כה, ד (וראה פרש"י שם). וילך לא, יא.

*20) ראה לקמן הערה 29.

21) ולהעיר מפרש"י וישלח לג, יב. בלק כב, לב.

22) בראשית ב, יח. שם, כ.

23) וכן פי' ברא"ם שם.

24) "דאל"כ כנגדו למ"ל" — כן פי' בגו"א שם.

25) יתרו יט, כ.

26) וכ"פ ברא"ם כאן וביתרו שם. ומ־תרץ עפ"ז קושיית הראב"ע ביתרו שם.

27) ראה במפרשים הראיות.

28) המ"ם ד"מלפני" — הוא המ"ם ד־"מנגד". וראה לקמן הערה 33.

העניין דנוכח בכלל, גם [29]) „מרחוק". וכמו בהגר — שממ"ש „ותשב לה מנגד הרחק כמטחוי קשת", מוכח שב־ פסוק זה פירושו „מרחוק" (שאז מובן ההמשך — ביאור: וכמה רחוק? הרחק כמטחוי קשת). וא"כ פי' הכתוב ל־ אח"ז „ותשב מנגדו" ש„הוסיפה ל־ התרחק" [30].

עד"ז מובן בנדו"ד: פירוש תיבת „מנגד" הוא „לפני", בכל המקומות. אמנם באם נפרשו באופן כללי הרי תיבה זו מיותרת כי תומ"י אומר „סביב לאוה"מ יחנו", היינו — לפני אוה"מ [31]. לכן מוכרח לומר שה„מלפני" דכאן הוא (מודיע שזהו) „מרחוק".

עפ"ז מובן שצריך רש"י לפרש „מרחוק" בפסוק דילן, אף שפי' כן לפנ"ז בהגר, כי אין „מרחוק" פי' התיבה, אלא כ"א שבמקום שהוא מוכ־ רח מהכתוב צ"ל שיש ב„מנגד" זה — פרט נוסף זה [32]. ובכל מקום בפ"ע שיש פרט נוסף — רש"י מפרשו.

[ועד"ז מוכרח רש"י לפרשו במ"ש „כי מנגד תראה את הארץ וגו'", כי ממשמעות הכתוב דשם מוכח שאין כוונת „מנגד" „מלפני" סתם, כי אין זה מתאים לסיום הכתוב „ושמה לא תבוא וגו'" — לכן מוכרח לומר (וב־ מילא מוכרח רש"י לפרשו) שכוונתו „מרחוק", ואז מובנת כוונת הכתוב: מרחוק תראה את הארץ אבל „ושמה (מקרוב) לא תבוא"] [33].

---

29) בספר השרשים לרד"ק ערך "נגד" ס"ל דנגד פי' לפני ו„מנגד" ענינו מרחוק, ומפרש „אעשה לו עזר כנגדו כלומר שתהי' לפניו ולעומתו תמיד לשרתו והכ"ף ככ"ף כהיום". וכן משמע מגו"א (כאן ובפ' יתרו) ד„מנגד" ו„נגד" אינם באותו הפירוש. וכ"ה במשכיל לדוד ס"פ האזינו.

אבל אין כן דעת רש"י כנ"ל בפנים. וכדמוכח גם מזה שהראב"ע ביתרו שם מק־ שה על פרש"י שם „נגד" מזה שכתוב כאן „מנגד". ולהעיר גם מת"א ותרגום יונתן שעל הרוב פי' תיבת „נגד" (נסמנו בהערה 20) „קבל" או „קביל", הנה גם בתיבת מנגד פי' עד"ז (כאן, ובפ' וירא, תבוא, האזינו) „מקביל" או „מלקביל". וכדמוכח גם ממש"כ אדה"ז באגה"ת (ראה לקמן הע־ רה 33).

30) פרש"י שם.

31) וראה באר מים חיים (על פרש"י) עה"פ, ובדבק טוב.

32) וי"ל שלכן אין רש"י מפרש כלום עה"פ „והיו חייך וגו'" (ראה לעיל ס"א), כי שם אפ"ל הפי' „מלפניך" בקירוב, וכפרש"י „חייך תלואים לך — על הספק כו'", היינו שחייו תלואים לפניו בספק.

33) ע"פ כהנ"ל סרה הקושי' (הובאה בבית רבי ע' פא) עמש"כ אדה"ז באגה"ת (פי"א) „ומ"ש וחטאתי נגדי תמיד אין ה־ מכוון להיות תמיד עצב נבזה ח"ו דהא כתיב בתרי' תשמיעני ששון ושמחה וכו' אלא נגדי דייקא כמו ואתה תתיצב מנגד מגד סביב לאוה"מ יחנו ופרש"י מרחוק", שהקשו דמהי הראי' מ„מנגד" ל„נגד", והרי „מנגד" הוא מרחוק, ו„נגד" הוא קרוב (ראה לעיל הערה 29).

— כי כנ"ל „מנגד" פי' „נוכח", ואפ"ל בקירוב (כבהערה הקודמת), או מרחוק, וכמו"כ הוא בפי' „נגד" — לפעמים פי' קרוב (כמו ב„נגד ההר") ולפעמים רחוק. וכוונת אדה"ז באגה"ת אינה שבכל מקום „נגד" פי' „רחוק", כ"א רק ש„נגד" אפשר לפרשו רחוק, וע"ז מביא ראי' שכמו ש־ „מנגד" לפעמים פי' רחוק כמו"כ מובן שגם „נגד" לפעמים פי' „רחוק", דהרי הם אותה התיבה אלא שניתוספה מ"ם ולכן „וחטא־ תי נגדי תמיד", אפ"ל פירושו „רחוק ממני".

וההכרח שבנדו"ד הפי' רחוק מביא אדה"ז

ג. אמנם עדיין אין תיבת „מנגד" בפסוק דילן מובנת כל צרכה: גם אם נאמר שפירושה „מרחוק", מיותרת היא, דהרי גם זה פשוט שמחנה ישראל היתה רחוק מן המשכן, כיון שמפורש לפנ"ז „והלוים יחנו סביב למשכן ה' עדות", וא"כ הרי אא"פ שבנ"י יהיו קרובים להמשכן שהרי הלוים מפסיקים?

לכן מוכרח לומר שכוונת הכתוב היא שירחיקו הרבה, יותר ממה שהיו רחוקים בלא"ה (ע"י חניית הלוים).

והטעם ע"ז מובן בפשטות[34]: מכיון שכתוב לפנ"ז „ולא יהי' קצף על עדת בני ישראל וגו' " ופרש"י: „ואם לאו שיכנסו זרים בעבודתם זו יהי' קצף וכו' ", לכן צוה הקב"ה שירחיקו מחנה ישראל מהמשכן הרבה, להרחיק יותר האפשריות שיכשלו זרים בכניסה וכו'.

ממ"ש בתרי' „תשמיעני ששון ושמחה וכו'", שמזה מוכח שהחטא צ"ל בריחוק ממנו, ואחר שמכריח שהתוכן כן הוא, מביא ראי' שתיבת „נגד" אפשר לפרשה כן „כמו כו' מנגד סביב לאוה"מ יחנו ופרש"י מרחוק".

ועפ"ז יומתק מ"ש אדה"ז „ופרש"י מרחוק" — כי בראב"ע מפרש עד"ז, אלא שהוא פי' „מנגד — רחוק" (בלא מ"ם — ולפ"ז אין ראי' מ„מנגד" ל„נגד"), משא"כ רש"י שמפרש „מרחוק" (במ"ם), שהמ"ם הזה הוא המ"ם של „מנגד" — מובן ש„נגד" פי' „רחוק".

34) אבל מ"מ בלא היתור ד„מנגד" לא הי' מובן מעצמו שצריכים להרחיק הרבה, כי ישנה גם סברא להיפך (ראה לעיל הערה 17, 18).

— לכן פרש"י שהריחוק הי' מיל, שבזה מדגיש ב' ענינים:

א) שכוונת הכתוב בכתיבת „מנגד" היא שיהיו רחוקים יותר מהמרחק מצד חניית הלוים — כי שבט לוי היו חונים רק מג' צדדי המשכן, וגם הי' מועט באוכלסין ולא תפסו שטח גדול. ומחנה ישראל רחוק מיל מן המשכן הרי זה יותר מהמרחק שמצד מחנה לוי'.

ב) לא יהיו רחוקים יותר ממיל.

ומפרש רש"י שמקורו שהריחוק הי' (רק) מיל הוא מזה שביהושע כתוב „אך רחוק יהי' ביניכם וביניו כאלפים אמה".

אבל לכאורה מאי ראי' שבמדבר היו רחוקים מיל ממה שביהושע הי' כן?

לכן ממשיך רש"י, שביהושע היו רחוקים מיל כדי „שיוכלו לבוא ב' שבת", וטעם זה הרי בתקפו גם ב' מדבר, ולכן מובן שגם במדבר היו רחוקים מיל.

ד. אמנם צלה"ב:

למה לא היו בנ"י יכולים לבא להמשכן גם אם היו רחוקים יותר מאלפיים אמה, שהרי מחנה ישראל הי' מכל ד' הצדדים, כמבואר בפרשתנו, וא"כ נחשבת כולה כעיר אחת[35] וגם בפשטות הענין — ובעיר עצמה הרי אין האיסור דתחומין[36]?

והביאור בזה:

---

35) ראה עירובין נה, ב.

36) ראה במשכיל לדוד ופנים יפות עה"פ שהקשו עד"ז מעירובין (שם) עי"ש.

כבר הודגש כמ"פ, דרש"י בפי' עה"ת מפרש הכתובים רק ע"ד הפשט, ואינו מביא ההלכות הנלמדות ע"י רמז ודרוש כו'. ומזה מובן, דגם כשמביא הלכה מסויימת, ה"ז מפני שמוכרח הוא בפשש"מ. ועוד זאת: פרטי ההלכה כפי שהם ע"ד הפשט אין הכרח שית־אימו לכפי שהם בחלק ההלכה שבתורה.

ועד"ז באיסור תחומין, שאיסורו מבואר בפשש"מ, כפרש"י עה"פ [37] "אל יצא איש ממקומו — אלו אלפיים אמה של תחום שבת כו' " [38]:

עם היות דמובנו של "(אל יצא איש מ)מקומו" הוא (לא רק מקומו הפרטי של האיש, אלא) עירו [39], בכ"ז צ"ל כפשט הכתוב "מקומו" של "איש", היינו מקום מושב בנ"א. אבל אם יש שטח גדול שלא כרגיל באמצע עיר שאינו מושב בנ"א, שוב חל על אותו שטח האיסור ד"אל יצא איש ממ־קומו", ואסור לילך בו יותר מאל־פיים אמה.

ועד"ז בנדו"ד: עם היות דכל המחנה (ישראל לוי' ומשכן) נחשבת כעיר אחת (מכיון שדגלי ישראל היו מכל הד' צדדים), בכ"ז אם הי' יותר מאלפיים אמה בין הדגלים להמשכן הי' אסור [40] לבוא ממחנה ישראל אל המשכן [41].

---

37) בשלח טז, כט.

38) אף שמסיים "ולא במפורש שאין תחומין אלא מדברי סופרים ועיקרו של מקרא על לוקטי המן נאמר" — הרי מזה שרש"י מביאו שם בפי' הכתוב (והביאו בפשטות כאן ובפ' תשא. ועוד) מובן שדין תחום שבת ישנו ע"פ פשש"מ*, ומ"ש "מדברי סופרים" היינו שאי"ז עיקר פשש"מ, וס"ל דגם "דברי סופרים" הם מן התורה ע"ד שיטת הרמב"ם כו' — ראה בכ"ז לקו"ש ח"ו ע' 208 הערה 32, 33.

39) ראה טור (וכ"ה בשו"ע, ובשו"ע אדה"ז) ר"ס שצז: "כל אדם יש לו אלפים אמה לכל רוח חוץ מד' אמותיו או מה־מקום ששבת בו כו'", היינו "שאם שבת בעיר או בקרקף חשבינן כולה כד' אמות (ראה רש"י עירובין מא, ב ד"ה כאילו. גמרא

*) הכרחו של רש"י לפרש כן: אם כוונת הכתוב היא רק על לוקטי המן הו"ל לכתוב א) "אל תלקטו ביום השביעי". ב) בל' נוכח כשאר הפרטים שבכתוב. ומזה ששינה הכתוב מוכח שכוונתו להגיד דין כללי, ולא רק ללוקטי המן.

שם מז, ב ועוד) וחוצה לו נותנים לו אלפים כו'" (פרישה שם סק"א).

40) משא"כ ע"ד ההלכה — ראה עירובין (נה, ב) ובפרש"י שם "מהלכין את כל המחנה כארבע אמות".

41) ועפ"ז יובן מה שיש להקשות עוד: למה הוצרך רש"י להביא ראי' מיהושע שלא הי' יותר מאלפים אמה, הרי טעם זה "שיוכלו לבוא בשבת" מספיק להוכיח שכאן לא הי' יותר ממיל?

אך הראי' מיהושע היא לשלול סברא הנ"ל (בתחלת הסעיף) שכאן הי' הריחוק יותר ממיל ובכ"ז יכלו לבוא בשבת מכיון שה־דגלים היו מד' צדדים.

והביאור: ביהושע לא הי' נוסע הארון אחר ב' הדגלים כבזמן משה, אלא "הארון הי' נוסע תחלה" לפני כל המחנה (פרש"י יהושע שם. וראה רד"ק שם. ועוד). ומזה שנאמר ביהושע "אך רחוק יהי' ביניכם ובינו כאלפים אמה", משמע שכוונת ה־שוטרים היתה שירחיקו את הארון יותר מכפי שהי' נעשה בלי אמירה זו, ואם קודם האמירה הי' הריחוק יותר מאלפים אמה (מכיון שבהמחנה שבמדבר הי' המשכן מוקף מד' צדדים, והיו יכולים לבא בשבת גם אם הי' יותר ממיל) — היו השוטרים צרי־כים לומר "אך קרוב יהי' ביניכם גו'",

ה. אלא שלפי"ז (שע"פ פשש"מ[42] גדר "מקומו" הוא מקום מושב בנ"א) אינו מובן לאידך גיסא: למה הי' צ"ל לא יותר מאלפים אמה בין מחנה ישראל להמשכן כדי שיוכלו לבוא בשבת, והרי מכיון שמחנה לוי' היתה סביב המשכן, ופשוט שגם מחנה לוי' הוא בכלל "מקומו" של (איש) בנ"י, א"כ הרי יוכלו לבוא בשבת גם אם מחנה ישראל יהי' אלפים אמה מ־מחנה לוי', היינו יותר מאלפים אמה מהמשכן. וע"פ הנ"ל הרי הסברא נותנת שצריך להרחיק מחנה ישראל עד כמה שאפשר?

לזה מסיים רש"י "משה ואהרן ובניו והלויים חונים בסמוך לו', היינו שלא רק הלוים (כללות השבט) חנו סמוך להמשכן, אלא גם "משה ואהרן ובניו". ובהם הרי מפורש תיכף לקמן שהם (ורק הם) חנו מצד המזרח של המשכן, וכל שאר הלוים חנו בשאר ג' ה־צדדים, וא"כ הרי בצד המזרח לא הי' אפ"ל מחנה ישראל רחוק מה־משכן יותר מאלפים אמה (לבד מ־פורתא שתפסו אהלי משה ואהרן ובניו), ומכיון שמצד המזרח הי' מוכ־רח להיות כן, לא חלקו בשבטים וכולם היו במרחק שווה, אלפים אמה, מן המשכן בכל צד[43].

ו. ההוראה לכאו"א שבפרש"י דילן:

תובעים מכאו"א מבנ"י שעליו לא רק לקיים את כל המצות דאורייתא ודרבנן והסייגים וכו', אלא גם שיהיו "כל מעשיך לשם שמים"[44], ועוד יותר[45] "בכל דרכיך דעהו"[46], היינו

כיון שעכשיו צ"ל קרוב יותר מכפי שהי' ע"ע; ומזה שאמרו "אך רחוק יהי' גו'" משמע שעד אז לא הי' רחוק יותר מאלפים אמה. ובהכרח לומר כבפנים שאף שנחשב כעיר אחת (מכיון שהיו הדגלים מד' צד־דים), מ"מ בהשטח שלא הי' מושב בנ"א אסור לילך יותר מאלפים אמה. ורק עכשיו ביהושע הי' אפ"ל סברא שצ"ל קרוב יותר, מכיון שהארון נוסע תחלה, לכן אמרו שצ"ל רחוק אלפים אמה, כי עד אלפים אמה מותר לילך בכל אופן.

ואא"פ לרש"י להביא רק מ"ש ביהו־שע, כי שם אין מפורש שכן הי' במדבר — וע"כ צריך להוסיף גם הטעם "שיוכלו לבוא בשבת" — שגם במדבר בתקפו הוא.

42) ע"פ דרך ההלכה, אם הי' אסור לילך מסוף מחנה ישראל להמשכן יותר מאלפים אמה מקום לשקו"ט אם הי' מועיל זה ש־מחנה לוי' ביניהם, כי מכיון שב' עיירות שיש ביניהן יותר מקמ"א אמה ושליש אין מצטרפין (עירובין נז, א. שו"ע סי' שצח ס"ז. שו"ע אדה"ז שם סי"א) — ובפשטות הי' יותר מקמ"א אמה ושליש ריוח בין מחנה ישראל ומחנה לוי' כי ה"ה ב' מחנות — לשילוח טמאים וכו' (ודוחק לחלק שרק בנוגע לשבת (תחומין) יחשבו כעיר א') — במילא נפק"מ בין כללתה מדתו (האלפים אמה שמסוף עיר הא') באמצע או בסוף העיר (הב') — (ראה שו"ע או"ח סי' תח ס"א ובמג"א שם סק"ב). ואכ"מ.

43) בדוחק י"ל שהי' כן רק מצד המזרח, משא"כ בשאר הצדדים הי' יותר מאלפים אמה וכיון שרק בצד מזרח הי' מוכרח להיות שטח קבוע וגם העיקר הי' צד מזרח, שלשם הלכו כל בנ"י ללמוד כי שם הי' משה, לכן נקט רש"י השעור של צד הזה.

44) אבות פ"ב מי"ב.

45) ההפרש בין ב' עבודות אלו נת־באר בלקו"ש ח"ג ע' 907, 932. ובארוכה בלקו"ש ח"י ע' 104 ואילך.

46) משלי ג, ו. וראה טושו"ע או"ח סי' רלא, שו"ע אדה"ז סי' קנו ס"ב.

שגם כל עניני הרשות שעושה בכל זמן יהיו חדורים עבודת ה'.

אמנם יש טוענים שקשה הדבר מאד: בשלמא בשבת ויו"ט, וכן בזמני ה־תורה והתפלה בימות החול (שהם בדוגמת שבת ויו"ט), שפנויים אז מ־עניינים גשמיים, אפ"ל תוכו רצוף אה־בה ועוסק בעבודת ה', אבל כשעסוקים בעניינים גשמיים, איך אפשר לקיים זאת [47].

ע"ז בא הרמז בפרש"י: למה הי' המחנה רחוק מהמשכן רק אלפים אמה — כדי "שיוכלו לבוא בשבת". מטעם זה הי' כן תמיד, אף ששייך זה רק לשבת (ויו"ט) — שמזה הרמז, שהמצב כמו שהוא בשבת (ויו"ט) — נמשך (משפיע) גם בשאר ימות השנה; וה־כוונה בזה, שמדרגת הקדושה שאדם עומד בה בשבת ויו"ט נמשכת ונות־נת כח בעניני ימות החול של כל השנה, שגם אז יהי' חדור עבודת ה'.

ובא הרמז בפרש"י בקשר לשעור הסמיכות והקירוב של מחנה ישראל להמשכן, כי המשכן שהוא מקום מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות ובו שורה השכינה, ה"ה רומז לעבודת ה', והרי ע"י כל מצוה [48] ודבר טוב וקדושה מתקרב ומתאחד האדם עם ה' — ומרמז רש"י שאופן הקירוב וכו' ש־ישנו להאדם (מחנה ישראל) להקב"ה (המשכן) ביום השבת, אותו הקירוב נמשך גם בימות החול, שתמיד יהי' קרב קרב אל הוי' [49].

(משיחת ש"פ במדבר תש"ל)

---

47) ראה לקו"ש ח"ג ע' 790 ואילך. ובכ"מ.

48) דהרי מצוה היא מל' צוותא וחיבור (לקו"ת בחקותי מה, ג). ולפני כל מצוה מברכים "אשר קדשנו כו'" (ראה תניא פמ"ו (סה, ב)).

49) להעיר מאוה"ת פרשתנו ע' לו (ביאוה"ז ע' תסב).